

**Національний університет кораблебудування
імені адмірала Макарова**

Факультет економіки та екології моря
Кафедра економіки та цифрового бізнесу

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Декан ФЕЕМ

Вячеслав ІВАТА

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Work program for primary discipline

**«Підприємництво у морегосподарському комплексі»
«Entrepreneurship in the maritime complex»**

Рівень вищої освіти – перший (бакалаврський)

Тип дисципліни - обов'язкова

Мова викладання - українська

Миколаїв – 2026 рік

Робоча навчальна програма дисципліни Підприємництво у морегосподарському комплексі є однією із складових комплексної підготовки фахівців галузі знань 07 «Управління та адміністрування» спеціальності 076 Підприємництво та торгівля освітня програма «Бізнес та приватне підприємництво»

«26» 08 2026 року.- 17 с.

Розробник:

д.е.н., професор кафедри економіки та цифрового бізнесу Тетяна СТРОЙКО

Проект робочої навчальної програми дисципліни «Підприємництво у морегосподарському комплексі» узгоджено з гарантом освітньої програми «Бізнес та приватне підприємництво»

Гарант освітньої програми «Бізнес та приватне підприємництво»

к.е.н., доц.

Олена ЖУКОВА

Проект робочої навчальної програми дисципліни «Підприємництво у морегосподарському комплексі» розглянуто на засіданні кафедри економіки та цифрового бізнесу

Протокол № 8 від «26» 08 2026 року

Завідувач кафедри

Оксана КОРНІЄНКО

Проект робочої навчальної програми дисципліни «Підприємництво у морегосподарському комплексі» розглянуто методичною радою факультету економіки та екології моря

Протокол № 7 «27» 08 2026 року

Голова

Вячеслав ІВАТА

ЗМІСТ

Вступ	4
1. Опис навчальної дисципліни	5
2. Мета вивчення навчальної дисципліни	5
3. Передумови для вивчення дисципліни	6
4. Очікувані результати навчання	6
5. Програма навчальної дисципліни	6
6. Методи навчання, засоби діагностики результатів навчання та методи їх демонстрування	9
7. Форми поточного та підсумкового контролю	10
8. Критерії оцінювання результатів навчання	11
9. Інструменти, обладнання та програмне забезпечення, використання яких передбачає навчальна дисципліна	11
10. Рекомендовані джерела інформації	12

ВСТУП

Анотація

Актуальність підготовки фахівців за програмою дисципліни «Підприємництво у морегосподарському комплексі» полягає в формуванні професійної компетентності і є важливою передумовою академічної мобільності студентів. Зокрема, мова йде про акумуляцію знань і навичок у сфері організації та ведення підприємницької діяльності в галузях морегосподарського комплексу (судноплавство, портове господарство, суднобудування та судноремонт, морська логістика, рибне господарство), розвитку навичок обґрунтування підприємницьких рішень з урахуванням специфіки функціонування морського транспорту та прибережних територій, а також практичного застосування методологічного апарату дисципліни щодо оцінки ризиків, ресурсного забезпечення та ефективності підприємницьких проєктів у морській галузі.

Особлива увага приділяється оволодінню методами аналізу нормативно-правового регулювання підприємництва на морському транспорті, навичками розробки бізнес-планів морегосподарських проєктів та обґрунтування управлінських рішень в умовах невизначеності й конкуренції на ринку морських перевезень і послуг. Послідовна робота з курсом дає можливість студентам самостійно опанувати зміст дисципліни і стати повноцінним фахівцем у сфері підприємництва в морегосподарському комплексі.

Ключові слова: морегосподарський комплекс, підприємництво, морський бізнес, бізнес-планування, портове господарство.

Abstract

The relevance of training specialists under the program of the discipline "Entrepreneurship in the maritime complex" lies in the formation of professional competence and serves as an important prerequisite for students' academic mobility. In particular, this involves the accumulation of knowledge and skills in the field of organizing and conducting entrepreneurial activity in the branches of the maritime economic complex (shipping, port management, shipbuilding and ship repair, maritime logistics, fisheries), the development of skills for substantiating entrepreneurial decisions with due regard to the specifics of maritime transport operations and coastal territories, as well as the practical application of the discipline's methodological toolkit for assessing risks, resource provision, and the efficiency of entrepreneurial projects in the maritime sector.

Particular attention is given to mastering methods for analyzing the legal and regulatory framework governing entrepreneurship in maritime transport, developing skills in drafting business plans for maritime economic projects, and substantiating managerial decisions under conditions of uncertainty and competition in the market of maritime transportation and services. Consistent work with the course enables students to independently master the content of the

discipline and become a fully-fledged specialist in entrepreneurship within the maritime economic complex.

Keywords: maritime economic complex, entrepreneurship, maritime business, business planning, port management.

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 7	Галузь знань 07 Управління персоналом	Обов’язкова	
Модулів – 1	Спеціальність 076 «Підприємництво та торгівля»	Рік підготовки:	
Змістових модулів – 2		3-й	3-й
Загальна кількість годин - 210		Семестр	
		5-й	5-й
		Лекції	
Тижневих годин для денної форми навчання: Аудиторних – 4; самостійної роботи студента – 8	Освітній рівень: перший (бакалаврський)	30 год.	12 год.
		Практичні, семінарські	
		45 год.	18 год.
		Лабораторні	
		- год.	- год.
		Самостійна робота	
		135 год.	180 год.
	Вид контролю: залік		

Примітка.

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної роботи становить:

для денної форми навчання – 0,56

для заочної форми навчання – 0,17

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета вивчення дисципліни – формування у студентів теоретичних знань та практичних навичок щодо підприємницької діяльності у морському господарському комплексі, про склад завдань і їх можливе рішення, показати роль підприємництва в досягненні успіху підприємствами різних форм власності.

Відповідно до освітньо-професійної програми студенти набувають таких компетентностей:

ЗК 8. Здатність виявляти ініціативу та підприємливість.

ЗК 9. Прагнення до збереження навколишнього середовища.

СК 1. Критичне осмислення теоретичних засад підприємницької, торговельної та біржової діяльності.

СК 6. Здатність здійснювати діяльність з дотриманням вимог нормативно-правових документів у сфері підприємницької, торговельної та біржової діяльності.

СК 11. Здатність генерувати та впроваджувати бізнес-ідеї.

СК 12. Здатність обирати та використовувати відповідні методи, інструментарій для обґрунтування рішень щодо організації та ведення підприємницької діяльності в морського господарського комплексі.

3. Передумови для вивчення дисципліни

Передумовами для вивчення даної дисципліни є «Економіка діяльності морських портів та морської транспортної логістики», «Економіка торгівлі», «Маркетингові дослідження».

4. Очікувані результати навчання

Вивчення навчальної дисципліни передбачає формування та розвиток у здобувачів таких результатів навчання:

ПРН 7. Демонструвати підприємливість в різних напрямках професійної діяльності та брати відповідальність за результати.

ПРН 8. Застосовувати одержані знання й уміння для ініціювання та реалізації заходів у сфері збереження навколишнього природного середовища і здійснення безпечної діяльності підприємницьких, торговельних та біржових структур.

ПРН 11. Демонструвати базові й структуровані знання у сфері підприємництва, торгівлі та біржової діяльності для подальшого використання на практиці.

ПРН 16. Знати нормативно-правове забезпечення діяльності підприємницьких, торговельних та біржових структур і застосовувати його на практиці.

ПРН 21. Знати особливості ведення бізнесу з огляду на специфіку відповідних видів морської господарської діяльності.

3. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Сутність підприємництва у морегосподарському комплексі

Тема 1. Морегосподарський комплекс України

Сутність морегосподарського комплексу. Складові морегосподарського комплексу України. Морські порти як ключовий елемент морегосподарського комплексу. Продукція та послуги морського транспорту. Фактори розвитку морегосподарського комплексу. Державна політика в сфері розвитку морегосподарського комплексу

Тема 2. Природа та характер сучасного підприємництва

Розвиток поняття «підприємництво». Сутність підприємництва. Функції підприємництва. Економічна основа підприємництва. Рушійні сили розвитку підприємництва. Зміст підприємницького середовища. Внутрішнє підприємницьке середовище. Зовнішнє підприємницьке середовище

Тема 3. Підприємець – як ключова фігура ринкової економіки

Підприємець як ключова фігура ринкової економіки. Функції підприємця. Складові підприємницького доходу. Особистісні якості підприємця. Права підприємця. Обов'язки підприємця. Відповідальність підприємця

Тема 4. Види та форми підприємницької діяльності

Приватне підприємництво. Колективне підприємництво. Державне підприємництво. Види підприємництва. Виробниче підприємництво. Комерційне підприємництво. Фінансово-кредитне підприємництво. Одноосібне володіння. Партнерство. Корпорація. Здійснення підприємницької діяльності без створення юридичної особи

Тема 5. Мале підприємництво

Сутність малого підприємництва. Функції малого підприємництва. Переваги та недоліки малого підприємництва. Особливості розвитку малого підприємництва

Змістовий модуль 2. Функціональне забезпечення підприємницької діяльності

Тема 6. Особливості заснування власної справи

Ідея підприємницької діяльності. Основні етапи створення підприємства. Засновницькі документи та їх підготовка. Статутний фонд та його формування. Державна реєстрація підприємства

Тема 7. Фінансове забезпечення підприємницької діяльності

Поняття фінансового забезпечення. Управління процесами самооплатності та самофінансування. Стратегія фінансового зростання

Тема 8. Бізнес-планування у підприємницькій діяльності

Сутність та функції бізнес-плану. Методологія та стадії розробки бізнес-плану. Структура та логіка розробки бізнес-плану. Технологія розробки бізнес-плану

Тема 9. Технологія розробки бізнес-плану

Вступна частина (резюме). Огляд стану галузі (виробництва), до якої належить підприємство. Опис проекту. Виробничий план реалізації проекту. План маркетингу та збуту продукції підприємства. Організаційний план реалізації проекту. Фінансовий план реалізації проекту. Оцінка економічної ефективності витрат, здійснених в ході реалізації проекту.

Тема 10. Бізнес-культура

Сутність, види та елементи підприємницької культури. Стили керівництва: демократичний, ліберальний, автократичний. Норми і правила поведінки керівника. Методи і стилі розв'язання конфліктів. Соціальні цінності та культура підприємницької діяльності. Основні методи впливу підприємця на підлеглих. Психологія підприємництва

Змістовий модуль 3. Організаційно-правові аспекти підприємницької діяльності

Тема 11. Державна підтримка та стимулювання розвитку підприємницької діяльності

Сутність державного регулювання. Методи державного регулювання. Інструменти впливу держави на розвиток підприємництва: податкова політика, цінове та кредитно-грошове регулювання, амортизаційна політика, регулювання зовнішньоекономічної діяльності. Обмеження в підприємницькій діяльності. Патентування і ліцензування підприємницької діяльності. Стандартизація і сертифікація. Державна політика підтримки підприємництва

Тема 12. Підприємство як організаційна форма господарювання

Створення підприємств у морі господарському комплексі та забезпечення його діяльності.

Тема 13. Коопераційні зв'язки

Чинники кооперації. Форми коопераційних зв'язків

Тема 14. Безпека підприємницької діяльності

Причин та сутність підприємницького ризику. Структура підприємницького ризику. Види ризику. Управління ризиками у підприємницькій діяльності

Тема 15. Принципи та методи оцінки ефективності підприємницької діяльності

Основні принципи що є підґрунтям оцінки ефективності господарської діяльності. Методи оцінки ефективності ведення бізнесу.

4. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин										
	денна форма					Заочна форма					
	усього	у тому числі				усього	у тому числі				
		л	п	інд	с.р.		л	п	ла б	інд	с.р.
1	2	3	4	5	6	8	9	10	11	12	13
Модуль 1											
Змістовий модуль 1. Сутність підприємництва у морегосподарському комплексі											
МГК України	10	2	3		5	5	1	1		2	10
Природа та характер сучасного підприємництва	11	2	4		5	7	1	1		4	10
Підприємець – як ключова фігура ринкової економіки	9	2	2		5	4	1	1		4	15
Види та форми підприємницької діяльності	16	2	4		10	3	1	2		2	15
Мале підприємництво	14	2	2		10	2		1		2	10
Разом за ЗМ 1	60	10	15	0	35	21	4	6	0	14	60
Змістовий модуль 2. Функціональне забезпечення підприємницької діяльності											
Особливості заснування власної справи	14	2	2		10	2		1		2	10
Фінансове забезпечення підприємницької діяльності	16	2	4		10	4	1	1		2	10
Бізнес-планування у підприємницькій діяльності	16	2	4		10	4	1	2		4	15
Технологія розробки бізнес-плану	14	2	2		10	3	1	1		2	15
Бізнес-культура	15	2	3		10	5	1	1		2	10
Разом за ЗМ 2	75	10	15	0	50	18	4	6	0	12	60
Змістовий модуль 3. Організаційно-правові аспекти підприємницької діяльності											
Державна підтримка та стимулювання розвитку підприємницької діяльності	15	2	3		10	2	1	1		2	10
Підприємство як організаційна форма господарювання	16	2	4		10	6	1	2		3	15
Коопераційні зв'язки	14	2	2		10	3		1		3	10
Безпека підприємницької діяльності	14	2	2		10	5	1	1		3	10
Принципи та методи оцінки підприємницької діяльності	16	2	4		10	2	1	1		2	15
Разом за ЗМ 3	75	10	15	0	50	18	4	6	0	13	60
Разом	210	30	45		135	210	12	18			180

5. Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Механізм функціонування ринкової економіки	2
2.	Структура морегосподарського комплексу України	2
3.	Правові основи підприємницької діяльності	2
4.	Ризики у підприємницькій діяльності	4
5.	Культура підприємництва	2
	Разом	12

6. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Ділова гра «Підбір кадрів на посаду менеджера»	3
2.	Ситуаційна задача «Дослідження середовища фірми»	4
3.	Кейс-стаді «Конкурентоспроможність малого бізнесу»	4
4.	Ділова гра «SWOT-аналіз діяльності підприємства. Бенчмаркінг»	2
5.	Ділова гра «Порядок створення нового підприємства та його державна реєстрація»	2
6.	Ділова гра «Розробка бізнес-плану підприємства» (ч.1)	3
7.	Ділова гра «Розробка бізнес-плану підприємства» (ч.2)	3
8.	Кейс-стаді «Генерація бізнес-ідеї»	4
9.	Ділова гра «Моделювання оптимальної структури фірми»	4
10.	Колоквіум «Кооперація підприємств морегосподарського комплексу»	4
	Разом	33

7. Самостійна робота

Найменування модулів	Теми завдань
Сутність підприємництва у морегосподарському комплексі	МГК України
	Природа та характер сучасного підприємництва
	Підприємець – як ключова фігура ринкової економіки
	Види та форми підприємницької діяльності
	Мале підприємництво
Функціональне забезпечення підприємницької діяльності	Особливості заснування власної справи
	Фінансове забезпечення підприємницької діяльності
	Бізнес-планування у підприємницькій діяльності
	Технологія розробки бізнес-плану
	Бізнес-культура
Організаційно-правові аспекти підприємницької діяльності	Державна підтримка та стимулювання розвитку підприємницької діяльності
	Підприємство як організаційна форма господарювання
	Коопераційні зв'язки
	Безпека підприємницької діяльності
	Принципи та методи оцінки підприємницької діяльності

8. Методи навчання

Метод навчання – спосіб подання (представлення) інформації студентові в ході його пізнавальної діяльності, реалізований через дії, які зв'язують педагога й студента.

При вивченні дисципліни *«Підприємництво у морегосподарському комплексі»* застосовуються наступні методи навчання:

- інформаційно-рецептивний – студенти одержують знання на лекції, з навчальної або методичної літератури;

- репродуктивний – діяльність студентів носить алгоритмічний характер, тобто виконується за інструкціями, приписаннями, правилами в аналогічних, подібних з показаним зразком ситуаціях;

- евристичний – полягає в організації активного пошуку рішення висунутих у навчанні (або сформульованих самостійно) пізнавальних завдань. Пошук рішення відбувається під керівництвом педагога, або на основі евристичних програм і вказівок. Процес мислення здобуває продуктивний характер;

- дискусійні методи – елементи дискусії (суперечки, зіткнення позицій, навмисного загострення й навіть перебільшення протиріч в обговорюваному змістовному матеріалі) можуть бути використані майже в будь-яких організаційних формах навчання, включаючи лекції.

- ігрові методи – метод розкриває особистісний потенціал студента: кожний учасник може діагностувати свої можливості поодиночі, а також і в спільній діяльності з іншими учасниками. У процесі підготовки й проведення ділової гри, кожний учасник повинен мати можливість для самоствердження й саморозвитку. Викладач повинен допомогти студентові стати в грі тим, ким він хоче бути, показати йому самому його кращі якості, які могли б розкритися в ході спілкування.

9. Методи контролю

Модульний контроль є невід'ємною частиною кредитно-модульної системи організації навчального процесу. Основна його мета – підвищення якості вищої освіти за рахунок створення умов для систематичної планомірної роботи студента протягом усього семестру і надання можливості вивчення і контролю засвоєння теоретичного і практичного матеріалу навчальних дисциплін окремими частинами, які називаються «модуль».

Модуль складається з одного чи декількох логічно завершених розділів дисципліни, зміст яких розглядається під час різних видів навчальних занять (лекцій, практичних занять, семінарів, самостійної роботи студентів).

При вивченні дисципліни студентам рекомендується використовувати основну та додаткову літературу, конспект лекції, а також джерела з мережі Internet.

Навчальний процес вивчення дисципліни складається з трьох модулів. При вивченні дисципліни проводиться поточний та підсумковий модульний контроль.

Поточний контроль охоплює:

- якість роботи на практичних заняттях;
- пропуски лекційних та практичних занять;

Кількість залікових балів за роботу на практичних заняттях встановлюється відповідно складності і складає від 2 до 10 балів. Максимальна кількість балів відповідає відмінній роботі на практичних заняттях. Можливі поточні бали за роботу на заняттях та необхідна кількість балів для зарахування модуля наведені у таблиці

При виконанні роботи з декількома незначними помилками оцінка знижується на 1–3 бали. При допущенні грубих помилок робота повинна бути виконана повторно.

Підсумковий модульний контроль проводиться по завершенні вивчення усіх модулів поточного семестру. До підсумкового модульного контролю студент допускається при умові виконання усіх елементів відповідних модулів та одержання не менше ніж 50 балів поточного контролю.

Якщо за результатами поточного контролю студент набрав не менше 60 балів, він може бути звільненим від складання підсумкового семестрового контролю.

Якщо студент бажає підвищити підсумкову оцінку, він має можливість виконати додаткові завдання, або скласти семестровий екзамен.

Підсумковий модульний контроль складається з теоретичних та практичних питань. За відповідь на теоретичні питання без помилок, або з однією незначною помилкою студент отримає максимальну оцінку. За неповні відповіді або з помилками, знижується кількість отриманих балів. При неправильній відповіді або при відсутності відповіді бали не нараховуються.

За всі контрольні заходи протягом семестру студент може отримати від 0 до 100 балів.

10. Розподіл балів, які отримують студенти

Розподіл балів за темами змістовних модулів та екзамену

Поточне тестування та самостійна робота															Залік	Сума
Змістовий модуль 1					Змістовий модуль 2					Змістовий модуль 3					25	100
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10	T11	T12	T13	T14	T15		
5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5		

T1, T2 ... T15 – теми змістових модулів.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C		
64-73	D	задовільно	
60-63	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов’язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов’язковим повторним вивченням дисципліни

11. Методичне забезпечення

1. Дибач І.Л. Конспект лекцій з дисципліни «Підприємництво у морегосподарському комплексі». – Миколаїв. – НУК.

12. Рекомендована література

Базова

1. Варналій З. С. Основи підприємництва: навч. посіб. Київ: Знання-Прес, 2020.

2. Гой І. В. Підприємництво [Текст] : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл./ І.В. Гой; Т.П. Смелянська; Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України- К. : Центр учб. л-ри, 2013. - 367 с.

3. Донець Л. І., Романенко Н. Г. Основи підприємництва: навч. посіб. Київ: ЦУЛ, 2019.

4. Жихарева В. В., Бундюк Р. А., Власенко О. С., Соколова М. С. *Економіка судноплавства і сервісної діяльності: глобальні тренди й трансформація*. Одеса : ОНМУ, 2023. 352 с.

5. Жихарева В. В., Котлубай О. М., Кібік О. М. та ін. *Економіка морського транспорту* / за ред. В. В. Жихаревої. Харків : Бурун Книга, 2012. 480 с.

6. Жихарева В. В., Онешко С. В. *Ціноутворення на морському транспорті*. Одеса : КУПРІЄНКО СВ, 2018. 230 с.

7. Захарчин Г. М. Основи підприємництва. Культура, технологія, відповідальність [Текст]: навч. посіб. / Г. М. Захарчин, О. В. Юринець. – К. : Знання, 2011. – 255 с.

8. Захарчин Галина МIRONІВНА. Основи підприємництва [Текст] : навч. посіб./ Г.М. Захарчин- К. : Знання, 2013. - 407 с.

9. Котлубай О. М., Жихарева В. В. *Ризики у морегосподарському комплексі*. 2016.

10. Онешко С. В., Бойко М. О. *Контролінг стивідорної діяльності*. Одеса : Астропринт, 2019. 268 с.
11. Підприємництво та бізнес-культура [Текст]: підруч. для студ. вищ. навч. закл. / [Л. О. Лігоненко та ін.]; за заг. ред. д-ра екон. наук, проф. Л. О. Лігоненко ; Київ. нац. торг.-екон. ун-т. – К. : [Київ. нац. торг.-екон. ун-т], 2011. – 508 с.
12. Покропивний С. Ф., Колот В. М. Підприємництво: стратегія, організація, ефективність. Київ: КНЕУ, 2018.
13. *Політика розвитку підприємництва на морському транспорті* / за ред. О. М. Котлубая. Львів : ННБК «АТБ», 2021. 368 с.
14. Сментина Н. В. (за заг. ред.). *Економіка та організація підприємницької діяльності*. Київ : ФОП Гуляєва В. М., 2019. 320 с.
15. Чекаловець В. І., Гребенник Н. Г. *Підприємницька діяльність на морському транспорті*. Одеса : Фенікс, 2011. 368 с.

Допоміжна

1. Grammenos, C. Th. (ed.). *The Handbook of Maritime Economics and Business*. 3rd ed. London : Routledge, 2026. 1072 p.
2. Notteboom, T., Pallis, A. A., Rodrigue, J.-P. *Port Economics, Management and Policy*. London : Routledge, 2022. 690 p. ISBN 978-0-367-33155-9.
3. Song, D.-P. *Container Logistics and Maritime Transport*. London : Routledge, 2021. 414 p. ISBN 978-0-367-75205-7.
4. Stopford, M. *Maritime Economics*. 3rd ed. London : Routledge, 2009. 840 p. ISBN 978-0-415-27558-3.
5. Theotokas, I. *Management of Shipping Companies*. London : Routledge, 2018. 322 p. ISBN 978-1-138-19009-2.
6. Брітченко Ігор Геннадійович. Економічні проблеми розвитку підприємницької функції в секторах економіки національного господарства [Текст] : монографія/ І.Г. Брітченко; О.М. Момот, В.Г. Саєнко; Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України- Полтава : Техсервіс, 2012. - 639 с.
7. Буглак Юрій Олександрович. Адміністративно-правові засади детінізації відносин у підприємницькій діяльності [Текст] : монографія/ Ю.О. Буглак; Д.В. Журавльов; Науково-дослідний інститут публічного права; заг. ред. Д.В. Журавльов- К. : Гельветика, 2016. - 199 с.
8. Губені Ю. Е. Підприємництво [Текст]: навч. посіб. для студ. екон. спец. ОКР "Бакалавр" та "Магістр" у ВНЗ аграр. профілю III-IV рівнів акредитації / Юрій Губені. – Л.: Українські технології, 2012. – 568
9. Основи виробничого підприємництва [Текст]: навч. посіб. / О. А. Підлісна [та ін.] ; за ред. О. А. Підлісної та В. В. Янкового; Нац. техн. ун-т України "Київ. політехн. ін-т". – К.: НТУУ "КПІ", 2010. – 273 с.
10. Підприємництво: психологічні, організаційні та економічні аспекти [Текст]: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / [С. Д. Максименко та ін.]; Київ. нац. торг.-екон. ун-т. – К. : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2012. – 719 с.

13. Інформаційні ресурси

1. <http://www.business.ua> – журнал “Бізнес”
2. <http://www.expert.ua> – журнал “Експерт-Украина”
5. <http://zakon.rada.gov.ua> – Офіційний сайт Верховної Ради України
6. <http://www.stat.gov.ua> – Офіційний сайт Державного статистичного управління України
7. <http://www.min.gov.ua> – Офіційний сайт Кабінету міністрів України
8. <http://www.mykolayiv-oda.gov.ua> – Офіційний сайт Миколаївської обласної державної адміністрації
9. <http://www.mk.ukrstat.gov.ua> – Офіційний сайт Миколаївського обласного управління статистики